

»Neu aus seinem Stein-Hauffen wiederum aufwachsende Ofen...«

Régi német helyesírással, cirádás gót betűkkel, ez volt az 1733-ban, a budai Nottenstein-nyomdában nyomtatott vékony kis füzet címe. Magyarra fordítani elég nehéz, Kölcsey szavát kell hozzá kölcsönvenni a »Vár állott: most kőhalom« himnusi sorából, s akkor talán így: »A kőhalomból újként s újra felnövekvő Buda...«

Nottensteinék egy iszonyú tűzvész után adták ki ezt a füzetkét, annak pontos helyrajzi leírásával, mi, hol állott a pusztulás előtt. S kétszáz-egynéhány évvel később, napjainkban is azzal kezdték újjáépítő munkájukat a mérnökök, restaurátorok, hogy megállapítsák: mi, hol és hogyan állott a pusztulás előtt. Megszerezték még a bécsi levéltár régi térképeit is, a helyszínen összevetették a romokkal, összegyűjtöttek minden régi fényképet, adatot, csináltak számtalan vázlatot és tervrajtot — így kezdődött...

Mert épül a Várnegyed, poraiból ismét megéled a fönix, kőhalomból újként s újra felnövekszik Buda...

Budapestre vonatkozó ujságok

Osztályozás

725091

Szerző:

Ecker Mária

Cím

SÉTA A VÁRBAN

Idő: 1955

Forrás:

Magy. Helyzet

Személy:

1955. IV. 25.

Helyszám:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

iaépített házába — hivatal köllözött; éppen ellenkezőleg, az a cél, hogy a Várnegyed, amely hosszú évszázadokon át szőlészkedő vagy kézműves polgárok városa volt — és csupán az utóbbi időben lett a kormányzati hivatalok és főúri paloták negyede — ismét lakónegyeddé legyen. A Várgondnokság termei felett, az emeleten valóban lakások vonulnak.

A következő, szintén teljesen helyreállított épületben — amelynek új kapuja fölött stílusos kopájszba vésvé áll, hogy »Renov. 1953« — a Várműterem kapott helyet: itt dolgoznak a Középpülete tervező Vállalat mérnökei. Joggal megilletné őket a tudós vagy a művész név is, mert tudós szerelmmel örködnek minden kis kővön, s a művész szenvedélyével növesztik fel »újra s újként« a kőhalomból a palotákat... Néhányuknak, nem valami előnyös lakáscserék révén, sikerült felköltözniük a Várba és ennél fogva »sikerül« nem betartaniok a nyolcórás munkaidőt, kivilágosodástól besötétedésig járhatják a romokat, vizsgálhatják a köveket. A tíz körmükkel kaparták össze a Várműterem néhány cserépkályhájának törött és ép csempéit is... Szobáikban a Várnegyed lepedényi térképei lógnak a falon, sárga színnel jelölve a rom, sötétebb sárgával, ami le van bontva; világoszölddel, ahol az

első emelet, sötétebbel, ahol a második emelet lebontandó. Piros szín jelzi, hol kell a tetőt megjavítani, fekete, ahol — a jelmagyarázat szerint — »a műemlék-jelleg feltétlenül megővendő«, s a fekete mezőben piros felkiáltójel arra int, hogy »javításnál különleges gondossággal!« Javasoljuk, bánjanak különleges gondossággal a térképekkel is — nem adunk neki tíz évet, s ott lesz a helyük a Vármúzeumban.

*

Tíz év múlva... De egyelőre még, miként nincs 1-es számú ház a Dísz téren, mincse a Tárnok utcában sem, s a 3-as egyik üres ablaká-

pedig, vékony lányhangokon, néha rá-tercelnek... »Tizenöt lakás lesz benne« — mondják, s kezük tovább rakja a téglát, teríti rá a habarcsot.

És épül, épül a Tárnok u. 12. is, keskeny kis telken, már mellig ér a téglafal; csupán a Patyolatnak kellene — a Tárnok utca 8-ban — új kéményt építtetnie, hogy ne az ablakain zúduljon ki a gőz, felhőbe borítván a szomszédos házakat, kikezdve rajtuk a vakolatot. A gőz szaga elkísér a Tárnok u. 14-ig, az újjáépített Várnegyed legbájosabb, legelragadóbb házáig, amely jellegtelen, érdektelen, semmi épület volt a felszabadulás előtt, de az ostrom megrázkódtatta, s akár a mesében, a csif béka gyönyörű királyfivá lett. A bombák »kiderítették«, hogy a ház homlokzatából valaha konzolokon nyugvó emelet ugrott elő; de később aláfalazták, nehogy leomoljon. A restaurátorok ebben a régebbi, Zsigmond-korabeli alakjában állították vissza, a kiugró emelet biztonságát statikailag megoldva, s mivel az újabbkori aláfalazás egyes helyeken konzerválta az eredeti falfestést, teljes pompájában mosolyog már az is — avagy mi nem tudtuk jóleső mosoly nélkül nézni azokat a lilásbarna koc-

kákban sorakozó fehér koronákat a falon?...

És most jön a Balta-köz, ősi utcaöveivel, benne fűzőt-rácsú, középkori ablakok — ezek a kövek, ezek az ablakok, de sokszor láthatták Hunyadi Lászlót, a »szép fiatal vitéz«-t, Garáék palotája felé ballagtában, avagy lova hátán... Itten is fogták el, Máriától jövet, s a köz, lehet, onnan kapta nevét, hogy a szűk helyen László nem vonhatta ki kardját, csupán baltájával védekezhetett... És innen azután — mint Petőfi írta — »Szép vitéz Hunyadit — Föl Szent-György terére — Hürcolták a latrok...«

Az Úri utcán vagyunk, oda vezet a köz, s faállványt látni itt is, a 31-es házban. A leomlott főfalnak csupán egy szeglete maradt meg, három csúcsíves ablakkal — az újjáépítők meg is őrzik kegyelettel. Mint a legtöbb várbeli házé, az újonnan épülőnek a homlokzata sem lesz egyvonalban szomszédaiéval — »fogazott építkezés«-nek mondják ezt szaknyelven — s ki tudja, hogy e ház falának lapulva, megbújva a másik előreugrása megett, nem leste-e egykor, méregvégű törrel, a király embere — hátha nem a Balta-közön halad általt? — jó Hunyadi Lászlót?...

*

Vissza az Úri utcán, a Dísz tér felé. Hiszen csak izelítő, kedvcsináló akar lenni ez a cikk — egy kis vasárnapi, várbeli sétához. És annak beharangozása, hogy már megéri felmenni a Várba, idén és tavaly nagy munka folyt ottan, jelenleg huszonnégy helyen építkeznek, érdemes megnézni!

És be lehet nyitni minden egyes házba, sorra, minden kapun; mert szinte minden ház belseje rejteget valami szívmegelőgő meglepetést: mennyezetörzsát a kapu fölött, ülőfülkéket a kapualjban (csat-

Tárnok utca 14.

Induljunk el a Várnegy serpentinjén. A gesztenyék már elhullatták lombjukat, s az út két oldalán, mennél magasabba érünk, egyre több faragott kő hever szerteszét, egy néhai szökőkút mérvány tája most az esővizet gyűjti... A serpentin és a Szent György út torkolatában Kisfaludi Stróbl Zsigmond »Huszár«-ja kardja élet vizsgálja, fel se néz a Vár elzárt kapujára, se az egykori hadügyminisztérium kiégett romjára. Ablakai üresen tátognak, vagy vakká vannak téglázza — az üres ablakszemek iszonytatóbbak, de nem: a betéglázottak sokkal inkább azok, hiszen az ürességben van valami

ideiglenesség, de az elfalazás: berendezkedés... A »Huszár« szobrával szemben, az egykori hadügy oldalán, valahol ég és föld között lóg egy bádog ereszcatorna-darab, se kezdete, se folytatása — hogyan kapaszkodhatott meg ott?...

A Dísz tér kopár, az 1-es házszám hiányzik, a ház helyén üres telek. A 3-as számozású, szomszédos ház azonban felvidít régies hatású, sűrűsárga csíkos, tökéletesen helyreállított épületével. Itt székel a Várgondnokság. S a Várgondnokságon megnyugtatónk, ne vegyük rossz előjelnek, hogy a Várnegyed elsőnek új-

lósok múltatták ott az időt, uraikra várva), csiga-lépcsőházat, pirinyó mécsfülkét, régi mozaikpadlót... Igen, menjünk végig, s vegyük birtokunkba a Várat, hiszen mi, a nemzet még csak most kezdünk ismerkedni vele — hogyan is merészeltünk volna valaha egyszerűen benyitni az Edelsheim-Gyulai-palota kapuján?... Miénk már az 1771-es évszámot jelző tábla az Űri u. 20-on, miénk a ferdén vágott ablakok az Űri u. 18-on, miénk a címertartó oroszán az Űri u. 13-ból, stilizált fürtjeivel...:

S ha útközben romokat látunk: már ne tartsunk tőlük. A Tárnok utcai konzolos ház példája bizonyítja: a Várnegyed szebb lesz, mint volt: Nézzünk szembe nyugodtan — a Dísz térre visszaérve — a volt hadügyminisztérium rom-épületével is. Falán még ott a cirill betűs felírás: »Min nyet« — »Nincs akna« — mint még annyi más várbeli házon. Eze-

Balta-köz

(Berecz András rajza)

ket a vakolatdarabokat is meg kellene őrizni, bekeretezni, valamelyik felszabadító, szökefürtös »lityinant« jegyezte rájuk nevét... Menjünk közelebb, lessünk be a kovácsoltvas kapun — romos boltívek alatt törmelékes udvart fogunk látni, de kétoldalt már vadonatúj ablakkeretek sárga sorfalát is. Mert hogyan is írta egykor Ady Endre?

»Az Élet él, s élni akar«.

Ember Mária